

D • N
21/7 1949

Svensk kristendom

Endast några få procent av det svenska folket går i kyrkan. De predikningar detta fåtal får höra är mestadels innehållsfattiga, konventionella, i sak och form torftiga — allmänt moraliserande betraktelser utan fast lärobyggnad, i vilka ängslan för att irritera tycks vara mera framträdande än viljan att uppbygga. Beror den bristande kyrksamheten i någon väsentlig grad på predikningarnas svaghet, eller blir förkunnelsen svag därför att den är så föga uppskattad? Det går knappast att klarlägga; delvis kan det här vara fråga om en växelverkan, men det viktiga är att efter all sannolikhet både den bristande kyrksamheten och bristerna i de kyrkliga prestationerna är att hänföra till vissa allmänna orsaker. Man erinras om upplysningstidens religiösa verksamhet, sådan den träder oss till mötes i historiska undersökningar. Sociologen Groethuysen har genom en analys av franska aktstycken visat hur med rationalismens framväxt den religiösa förkunnelsen förlorade all konkretion: Gud förvandlades till en "yttersta orsak", till en utgångspunkt för etiska resonemang utan den personliga kontaktens kraft och friskhet. Samma bild finner vi i svensk kyrkohistoria och svenska predikosamlingar. Dogmerna bevaras, hur egenartade de än ter sig, men antingen förkunnas de inte eller också presenteras de i liknelsernas abstrakta, förtunnade och förmildrande form. En kyrka på reträtt kastar lärosatser och myter för att rädda sin existens.

Detta läge svarar mot kristendomens allmänna ställning i vårt land. Utan tvivel finns fortfarande en stark, levande och äkta religiositet — i statskyrkan liksom, proportionsvis än mera, i frikyrkorna. Men denna aktiva religion uppbares blott av en minoritet, av allt att döma blott en bråkdel av de formellt och legalt kristna. Denna minoritet har ett förhållandevis stort inflytande. Den intensiva tron respekteras av alla, även av dem som finner dess innehåll oklart och motsägelsefullt — kort sagt intellektuellt

ohållbart. Härtill kommer att de verkligt religiösa får en stark ställning genom att de i frågor som för dem ter sig avgörande är beredda att handla gemensamt och bortse från andra synpunkter och motiv. De kan därför bilda vad amerikanerna kallar en effektiv påtryckningsgrupp, verksam inom skilda partier och rörelser. Deras styrka blir så mycket större som varje opposition av jämförlik enhetlighet och aktivitet saknas. En kämpande och organiserad ateism ter sig i våra dagar som en orimlighet, främst därför att det religiösa lägret inte, eller i varje fall inte på samma sätt som tidigare, framstår som en fara för toleransen och den fria debatten.

Det stora flertalet är däremot namnkristna. Ja, redan ordet namnkristen tycks nästan för starkt när det gäller att känneteckna detta till total likgiltighet gränsande godtagande av traditionen och konventionen. Man säger sig tro på Gud, men står främmande för de läror som utmärker kristendomen. Man vill ha kvar kristendomsundervisningen, men går inte i kyrkan. Dopet, konfirmationen, vigseln, begravningen — det är den beröring dessa människor har, inte med religionen (ty ingen anledning finns att anta en sådan kontakt), men väl med kyrkan. De heliga sakramenten bildar ett garnityr för festliga tillfällen. Förutsättningen för denna följsamhet är att man inte hör på, inte förstår eller åtminstone inte bryr sig om vad som sägs. Man forskar lika litet i innebörden av dessa ting som man funderar på elektriciteten vid en spårvagnsfärd. Det verkar alla, och det säger alla — mer konventionalismen är så pass fast att det anses en smula opassande att det sägs offentligt.

Att statskyrkans tjänare av ett slags omedveten nödvändighet drivs att anpassa sig efter denna namnkristendom är förklarligt — i många fall står de den, säkerligen lika omedvetet, känslomässigt nära. Förståeligt är också att den profana debatten undergått en motsvarande anpassning. En slö välvilja

mot kyrkan och kristendomen har blivit förhärskande inom alla riktningar. På detta sätt stöter man inte de verkligt kristna och oroar inte de namnkristna. Högern har av gammalt hållit på kyrkan — inte utan tanke på de många konservativa statsmannaoorden om religionens förmåga att trygga det bestående —, bondeförbundet följer högers traditioner, folkpartiet hyser kanske proportionsvis en större del av de intensivt kristna än något annat parti, socialdemokratin finner ingen anledning att irritera detta klientel sedan kyrkans makt begränsats och kyrkan själv blivit beskedlig; tvärtom är det stora statspartiet benäget att sluta även dessa grupper i sin famn. Till och med kommunisterna försäkrar om vänliga avsikter.

Egendomligare kan det synas att i denna namn- eller taktikkristna debatt ständigt betonas att allt är väl ställt. Sveriges folk är i grunden ett kristet folk, sägs det; se på Gallupsiffrorna hur många som döper och konfirmerar sina barn, hur många som tror på Gud, hur många som vill ha kristendomsundervisningen kvar i skolorna. De överväldigande bevisen för det innehållslösa, tomma, rent formella i denna s. k. religiositet blundar man för; de som talar om saken kallas helt enkelt religionsfientliga. Reformrörelser av den Linderholmska typen, som ville göra religionen mera vital genom att operera bort det alltför orimliga, har inte längre någon betydelse. Men i grunden stämmer även allt detta väl samman med andra drag i bilden som här berörts. En religionsvänlighet som inte har med fromhet att göra utan snarare är dess motsats måste i föreningen av namnkristendom och avkristning se en acceptabel kompromiss.

Trots allt finns det många — troende och icke-troende — som tar livsåskådningsfrågan på allvar. För dem är den halvhet som nu härskar — ljumheten mellan tro och förnekelse — en styggelse.